

Føroya Havbúnaðarfelag:

Samfelagið ikki ráð til at missa alivinnuna

Føroyska alivinnan kastar meiri av sær enn flakavinnan og ísfiskaflostin tilsamans. Men verður smoltstudningurin tikin av kollsiglir alivinnan sigur Føroya Havbúnaðarfelagið í drúgvri og sera áhugaverdri frágreiðing.

Víst verður á, at steðgar alivinnan nú, so verður tað seinur dagur, áðrenn hon kemur í gongd aftur. Tað hevur samfelagið ikki ráð til. Vit kunnu bjarga alivinnuni um vit bera okkum skilagott at standur í frágreiðingini, ið vit prenta brot burtur úr.

NIDURSTØÐA

Alivinnan er so við og við vordin ein týðningarmikil vinna, sum gevur eina størri nettotjóðarúrtøku enn ísfiskaflostin og flakavinnan tilsamans. Alivinnan ávirkar ikki fiskastovnar okkara, og góðska og framleiðslumongdir kunnu betur stýrast og lagast eftir marknaðinum enn vanlig fiskivinna. Mennin innar alivinnuna hev-

ur seinastu árin verið stór, so at laksur í dag veksur munandi skjótari, deydilgheitin er lægri, og sjúku- og lúsatrupulleikarnir eru minkaðir sammett við støðuna fyri fáum árum síðani. Heimsframleiðslan av alilaksi er vaksin við stórum lopum, og okkara argastu kappingarneytar eru serliga Noreg, Skotland og nú eisini Chile. Alt bendir á, at fram-

leiðslan nú er um at yvirhála eftirspurningin, og hetta hevur ført við sær, at kappingin er harðnað munandi, og prísirnir eru lækkaðir. Og sum framleiðsluútlitini eru, koma prísirnir neyvan upp aftur á tað stigið, teir vóru fyri 2-3 árum síðani. Tað verða teir, sum framleiða bilagast, sum verða prísavgerandi, og sum koma at vinna pening frammyvir.

VINNAN

Alivinnan hevur seinastu árin broytt seg frá at vera nógv smá alibrúk til færri og munandi størri eindir. Vinnan hevur rationaliserað dúgliga, men tað eru ávisar ábøtur, sum enn kunnu gerast. Royndir hjá alivinnuni allastaðni vísa stóra týðningin, umhvørvið hevur, og eigur alivinnan tí at skipa seg skilagott í skiftisøkir, sum loyva alivinnunum hvíld við ávisum millumbili. Ein slík skipan minskar um sjúku- og trupulleikarnar og svinnid og gevur harafturat ein betri vøkstur. Bert hesir fyrimurnir kunnu, um rætt verður atborðið, bota um kappingarforið við umleið 3 kr. fyri kilo av krudum fiski. Eisini eigur vinnan at arbeiða betur saman ella kanska leggja saman í størri feløg, har hvørt felag ella hvør samarbeiðsskipan hevur ymsu framleiðsluútlitini, líka frá smoltframleiðslu til kryvring, góðsking og møguliga sølu. Ein slík skipan verður ofta kallað ein vertikal integration. Alivinnan í t.d.

Alivinnan hevur broytt seg frá at vera nógv smábrúk til færri og munandi størri eindir

Chile er bygd upp á ein slíkán hátt, og hann verður eisini meiri vanligur bæði í Noregi og Skotlandi. Ein slík skipan ger tað møguligt hjá einstøkum liðum kanska eina tíð at framleiða við undirskoti, bót konsernin samlad gevur yvirskot og styrkir seg fíggarliga. Trupulleikar hava eina tíð verið við góðskuni á føroyskum alifiski. Eitt miðvíst arbeiði fyri at hækka góðskustigið upp um góðskustigið hjá okkara kappingarneytum er møguligt og skal gerast. Hetta hevði gjørt tað møguligt at fingið kanska 1-3 kr. meir fyri kilo, enn um einki verður gjørt, og harumframt gjørt tað lættari at selt føroyskan alilaks.

POLITIKARARNIR

Almennu myndugleikarnir eiga at útvega alivinnuni eina betri djóralæknatænastu, sum kann arbeiða við sjúkufyribyrgjandi tiltøkum. Áherðsla eigur at verða lögð á kynbótaarbeiðið hjá Fiskaaling, og vinnan eigur at leggja upp til eitt størri samstarv við henda stovn. Samstundis eigur at verða kannað, um tað loysir seg og er djóralæknaliga ráðiligt at flyta inn arvalig evni (genetiskt material) úr Noregi fyri at skunda undir og viga upp fyri tí, vit møguliga eru aftan fyri norðmenn á hesum øki. Sløgustudulin til smolt er, sum stóðan er í løtuni, ein avgjörd fyrirtreyt fyri, at vit kunnu kappast við okkara argastu kappingarneytar. Hesin stuðul, sum lovaður varð at galda í 3 ár, má og kann ikki broytast mitt í øllum, serliga ikki, nú alivinnan er um at laga seg til hørðu kappingina. Tað er altíð av týðningi, at vinnan hevur trygg og positivar politiskar karmar at virka undir. Dentur eigur at verða lagdur á frá politiskari síðu at lækka kostnaðarstöðið í

samfelagnum. Og sjálvt um kostnaðarstöðið kemur niður á støðið hjá okkara kappingarneytum, skulu vit minnast til, at vit framvegis hava náttúrugjavnar bágar at stríðast við, sum t.d. avmarkaðar vatnsgjafir til smoltframleiðslu, lægri sjóvarhita og dýran og torfóran flutning til marknaðin. Hetta eru víðurskifti, sum seta serlig krøv til vinnuna, peningastovnararnar og ikki minst til politisku myndugleikarnar um saman við vinnuni at brúka hugflog til at finna nýggjar og skilagóðar loysnir.

Kanningar okkara benda á, at tað í løtuni er dýrari at framleiða alilaks í Føroyum uttan studning enn hjá flestu av kappingarneytum okkara. Harða kappingin ger, at marginalarnir eru evarska smár, og lítið skal til fyri at broyta fíggarligu myndina fullkomiliga. Tað eru oyruni, sum telja! Marknaðarvíðurskifti okkara við høgudsmarknaðin ES eru ein álvarsligur bági fyri alivinnuna. Fer útflutningsmongdin upp um 4.900 tons, skulu vit gjalda 2% ella 60 oyru í tolli av hvørjum kilo. Hetta svarar til einar 3-400.000 kr. árliga í meirútreiðslum fyri eitt meðalstórt alibrúk. Góðsking av laks hevði økt munandi um okkara útflutningsvirði og hevði givið ein meiri støðugan prís fyri laksin og harumframt givið nógv arbeiðsplass í landinum.

Vit hava eina útflutningskvotu av royktum údráttum uppá tilsamans 1000 tons, sum er tað, eitt hampiliga stórt roykvirki kann framleiða. Fer útflutningurin uppum, skulu gjaldast 13% í tolli. Ein slíkur verjutollur ger tað ómøguligt at kappast við roykvirki á meginlandinum, og tí eru ikki úttilt fyri at gera sløgur í roykvirki í Føroyum við tí handilsavtali, vit hava í löt-

uni. Og skuldi tað hent seg, at Noreg fer inn í ES, áðrenn vit hava fingið okkara víðurskifti upp á pláss, eru úttiltini fyri øllum útflutningi av fiskavørum til ES ivasom. Politikararnir eiga tí sum skjótast at finna útvegir fyri, at avmarkingarnar í útflutninginum av laks og góðskadum laksadráttum, t.v.s. tollur og tollkvoturnar, heilt verða burturbeind.

TIL ENDANS

Føroyska alivinnan hevur í løtuni ilt við at fóta sær í hørðu altjóða kappingini. Taka ikki allir partar, sum eru knýttir at vinnuni, hørðu kappingina í fullum álvara, er vandi fyri, at alivinnan steðgar upp. Og steðgar hon upp, verður seinur dagur, áðrenn hon kemur í gongd aftur. Tað hevur samfelagið ikki ráð til. Vit kunnu, um vit bera okkum skilagott, bjarga alivinnuni og skipa so fyri, at hon gerst ein lønandi vinna, sum kann vaksa, so hvørt sum hon fær møguleika at konsolidera seg.

Megna vit at framleiða laks blikari enn okkara kappingarneytar, rakar ein fallandi prísir fyrst teir, og tað verða tiltøkini hjá teimum stóru framleiðarunum, sum fáa marknaðarprísirnar uppáttur, og hesum fáa vit nýttu av fyri so at siga einki. Á henda hátt tryggja vit okkum eitt munagott og lívsneyðugt íkast til landshúsarhaldið. Vit hava útgerðina, vit hava kunneleikan, vit hava umhvørvið.

TIL SÖLU

Litid, skuldarfrítt partafelag til sølu.

Skriva til Sosialin, bill. mrk. 145.

-Absalon í Buð, formaður í Føroya Havbúnaðarfelag: - Vónandi kann henda frágreiðingin verða eitt íkast til orðaskiftið um framtíðar alivinnu í Føroyum og kann hjálpa til at fremja tey tiltøk, sum eru neyðug, skal alivinnuni verða lív lagað.